

9. Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії : постанови КМУ від 12.01.2022 р. № 44. URL: <https://is.gd/R8G12S>.

10. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: https://is.gd/zMicGW_

11. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки : розпорядження КМУ від 23.02.2022 р. № 286-р. URL: <https://is.gd/MF5H3P>.

12. Результати моніторингу здобувачів ВО третього (освітньо-наукового) рівня спеціальності 035 Філологія щодо ОНП «Українська мова та література», за якою вони навчаються. Кривий Ріг, 2024. URL: https://is.gd/DHUU18_

13. Щербина Д. В. Особливості омонімічного простору у структурі українсько-білоруської комунікації : дис. ... доктора філософії : 035. Кривий Ріг : КДПУ, 2024. 231 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-411-8-4>

АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДИСЕРТАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ЗДОБУВАЧЕМ АБО АСПІРАНТОМ

Богатирьов Іван Григорович

*доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки
України, професор кафедри права та правоохоронної діяльності
Державний університет «Житомирська політехніка»
м. Житомир, Україна*

Академічний плагіат здобувача або аспіранта при підготовці дисертаційного дослідження за спеціальністю 081 (Право) доктора філософії останнім часом на слуху українських учених. За даними наукової школи «Інтелект» учені ради вищих навчальних закладів вимагають перед захистом дисертаційної роботи довідку про те, що в дисертації відсутній академічний плагіат більше чим на 90%.

Здобувач або аспірант має самотужки знайти вуз і отримати довідку. Іноді це доходить до абсурду. Деякі вузи вимагають довідку на кожному видану здобувачем або аспірантом наукової статті, у іншому випадку робота не буде допущена до захисту.

Отже, проблема академічного плагіату здобувача або аспіранта при підготовці дисертаційного дослідження за спеціальністю 081 (Право) доктора філософії з'явилася з декілька причин:

– по – перше, законодавець у Законі України «Про вищу освіту» прописав чітке визначення плагіату і навів механізм його протидії та запобігання у навчальних закладах України. Чи діють ці норми? Зокрема, у пункті 8 статті 16 зазначено, що система забезпечення вищими внутрішньої якості освіти передбачає систему запобігання та виявлення академічного плагіату в наукових працях працівників вищих навчальних закладів і здобувачів вищої освіти. Наступна стаття 25 визначає, що при акредитації освітньої програми університет має надати докази, що у ВНЗ є система перевірки на антиплагіат. Стаття 69 говорить про права інтелектуальної власності та їх захист і в частині 6 уперше дає визначення академічного плагіату. Дослівно: «Вищі навчальні заклади здійснюють заходи із запобігання академічного плагіату – оприлюднення (частково або повністю) наукових результатів, отриманих іншими особами як результати власного дослідження, та (або) відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання». Стаття 6 (визначає, що наукова робота здобувачів ступеня доктора наук і доктора філософії та відгуки опонентів має оприлюднюватися на веб-сайті ВНЗ. Виявлення у роботі плагіату є підставою для відмови щодо присвоєння наукового ступеню. У статті передбачено, що скасування рішення спеціалізованої вченої ради про присудження наукового ступеня у разі виявлення академічного плагіату здійснюється Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти за поданням Комітету з питань етики у порядку, визначеного урядом;

– по – друге, цьому сприяли самі умов підготовки наукового продукту, зокрема, до прийняття Закону чітких вимог щодо перевірки на плагіат кандидатських чи докторських робіт в Україні не було;

– по – третє, останнім часом знизився сам стандарт на науковий продукт у спеціалізованих вчених рада, що породило багато запитань. Наведу приклад. Захистив практичний працівник кандидатську і докторську дисертацію, і ні разу не прочитав публічну лекцію у навчальному закладі. Виникає запитання? Про яку доброчесність і де мова.;

-по-четверте, відсутність достойної оплати праці спонукало вчених іти на академічну не доброчесність. Не секрет, що багато науковців, замовляють науковий продукт, а наскільки він відповідає сучасним вимогам, це не цікаво. І таких причин можна навести багато.

На нашу думку проблему плагіату необхідно вирішувати шляхом побудови іншої правової культури в академічному середовищі.

Здобувачам, аспірантам, треба пояснити, що якщо вони використовують матеріал шляхом запозичення, то спростять собі життя на один вечір, але при цьому недоотримають знання і погіршать життєві перспективи.

Досвід роботи у вузі показує, що не всі здобувачі, аспіранти порушують академічну доброчесність навмисно. Дехто просто не знає, як правильно оформляти посилання, чи потрібно вказувати автора кожної цитати, якщо текст згаданий у джерелах наприкінці роботи.

Отож, проблема плагіату з кожним роком стає дедалі актуальнішою, адже плагіат уже формується на рівні ринку. Масштаби поширення проблеми плагіату відображають результати проведеного опитування науковою школою «Інтелект» студентів слухачів в різних вузах України. Назва вузу в анкеті була анонімною. (Всього було опитано 4250 респондентів)

На запитання? Ваше відношення до плагіату скоріше негативне чи позитивне; – 75% відповіли – так негативне, – 15 відповіли – та позитивне, 10 респондентів утримались.

На запитання? Чи переписували Ви тест з підручника, наукової статті для підготовки реферату або контрольної чи дипломної роботи – 60% респондентів відповіли так. 35% відповіли частково, – 5% відповіли ні.

На запитання? Чи використовуєте Ви з мережі «Інтернет» отриману інформацію, як власне джерело – 32% відповіли так. – 28% частково – 25% відповіли – ні, 15% утримались або приховали, створивши латентність.

На запитання? Чи використовували текст без посилання на автора – 41% відповіли – так, – 17 відповіли – ні,

На запитання? Чи копіювали Ви чужі тексти зі зміною порядку слів у реченні; – 71% відповіли – так, – 7 відповіли – ні, 12 респондентів утримались.

На запитання? Чи замовляли Ви написання курсової або дипломної роботи через мережу Інтернет» або по оголошенню. 42 % респондентів відповіли так, 28 % відповіли ні, 30% респондентів утримались.

Отож зведені дані показують, що більше 50 % студентів, здобувачів та аспірантів користуються певними видами плагіату, навіть не підозрюють, що своїми діями тільки розвивають «ринок» плагіату.

Водночас, плагіат, згідно з Законом України «Про авторське право і суміжні права», визначається як оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору [3].

Проте згідно з п. 1 ч. 1 ст. 434 ЦК України акти органів державної влади та органів місцевого самоврядування (закони, укази, постанови,

рішення тощо), а також їх офіційні переклади нормативні, не є об'єктами авторського права і на них, відповідно, не поширюється авторське право. Отже, текст нормативних актів, цитування рішень судів та інших органів державної влади не можуть вважатися плагіатом. Тож звинувачення у таких випадках у плагіаті є безпідставними, що слід зважати в системах «Антиплагіат».

У п.1 в ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» плагіат визнано лише оприлюдненням (опублікуванням), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору. Порівняння обох визначень свідчить, що друге є звуженим. Плагіат може бути і у інших сферах, на які не поширюється авторське право, зокрема в математиці та інших фундаментальних наукових дисциплінах.

Література

1. Закон України «Про вищу освіту» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 30 08 2024р)

2. Закону України «Про авторське право і суміжні права» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text> (дата звернення 30 08 2024р)

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-411-8-5>

ЩОДО ШАХРАЙСЬКИХ ДІЙ ОКРЕМИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ВІДНОСНО АСПРАНТІВ, ЩО НАВЧАЮТЬСЯ НЕ НА АКРЕДИТОВАНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЯХ

Боровик Андрій Володимирович

кандидат юридичних наук, доцент,

відмінник освіти України,

академік Міжнародної кадрової академії,

віцепрезидент з наукової роботи

Науково-дослідний інститут публічного права

м. Київ, Україна

Бажання стати науковцем приходить у свідомість громадян України на різних періодах їх життя. Хтось мріє про науку ще зі шкільних років, хтось з інститутської лави, а хтось пропрацювавши тривалий час у відповідній галузі бачить проблеми, які можливо вирішити лише науковим шляхом.